

לכך. ולא היא. אם כי הפרופסור נמנע עד הזמן האחרון מסיבות מובנות לפרסם מחקרים כלליים, מסכמים וממצים, במקצוע הקבלה, תולדותיה וספרותה, על אף הצורך בהם — כי המקצוע הנהו עדיין בבחינת „קרקע בחולה“, שזה בלתי מעובד, ועסק בעיקר בפרטום כתבי-יד מספרי קבלה גנוזים, שאינם מעשירים בהרבה את ספרותנו, בכל זאת נראה, כי גם לעבודה זו הכרחיות ידיעות בתורת הנגלה החסרות לפרופסור שלנו, והנה לדוגמא הערות מספר, מעטות מרבות, שרשמתי לפני:

(א) במאמרו „המקובל ר' אברהם בן אליעזר הלוי“ שב„קריית ספר“ שנה ב' עמ' 126 בקטע מכת"י המועתק שם: „והנה לפני כמראה גבר אחד מן החכמים זרע קדושים... אשר קבל קבלה גבוהה רב מפי רב ויורני ויאמר לי יתמוך דברי לבך ויאורו עיניך... מעמיד הפרופ' על יד המלה „יתמוך“ סימן קריאה (i) בכדי להדגיש את זרות הסגנון והוא לא ידע, כי זה מוסב על המקרא במשלי ד—ד: „יתמוך דברי לבך שמר מצותי וחיה“.

(ב) באותו מאמר שם עמ' 131 הנא מצתיק: „ובכלות מפץ יד עם קדוש תכלנה כל אלה“ הוא מסמן על יד המלה מפץ שני סימני שאלה (ו ז) ושואל מה זאת? מבלי לדעת, כי הכוונה לפסוק בדניאל י"ב ז' ועל ידו נדע לתקן וככלות נפץ יד עם קדש — וכאלה רבים, ראה למשל בספרו „כתבי יד בקבלה הנמצאים בביה"ס הלאומי בירושלים“ שהוא מצתיק בעמ' 5 קטע מכת"י פירוש הגדות מר' עזריאל והוא מעמיד סימן קריאה ע"י המלים תחלת חכמה מבלי לזכור את הפסוק במשלי ט"י — וכן במקומות אחרים.

ואם בנוגע לידיעת המקרא כן בידיעת התלמוד עאכו"כ.

(א) בספר „כתבי יד בקבלה“ הנ"ל בנספחים עמ' 243 הוא מביא דוגמא מתוך „פרקים למגילת סתרים וספר חזיונות“ לר' יצחק יהודה יחיאל מקומרנא: „תו"ה י"ט אדר שני עש"ק חלמתי חלום ארוך ובתוכו פירוש על המזמור יענך ה' ביום צרה והיה לי זה על שביום העבר היה לי צער גדול מגודל דהקי ועניי וירידות והיה לי ביסור תורה ועבודה גדול מאד ומאד ובפרטות היה לי צער מחסרון עצים וכו' ורמזו לו לענך פ' ג'יום פ"ה ר"ת ציבי אשר על יחוד זה שבחוחו רבנן לדציבי". ע"י מאמר פשוט זה, ע"י המלה דצובי מעמיד הפרופסור סימן שא"ל (ז) ולא ידע את האגדה המפורסמת, הידועה גם לתינוקות של בית רבן, בגטין נ"ו-ע"ו („ושבחו רבנן לדציבי").

(ב) ב„ספר ביאליק“ (ח"א תרצ"ה) עמ' 149 מפרסם הפרופסור קטע מאגרתו של ר' מאיר בן שמעון נגד בעלי הקבלה המתקיף את המשתפים שם שמים ודבר אחר וכותב: „תולעת סכלותם לא תמות ואש פתיותם לא תכבה כי או לאלה ורב הרבה ויאמרו בחסרון דעתם כי כולם דבוקים זה עם זה והכל אחד" ובמנגנון שלו לא נסה אפילו הפרופסור לפרש את הסתום במליצה „אוו לאלה ורב“, כי לא ידע שהוא מוטב למאמר חז"ל בעבודה זרה נ"ג-ע"ב „אוו לאלהות הרבה“.

(ג) ב„ספר ביאליק“ שם, עמ' 155 מפרסם הפרופסור שתי אגרות מר' עזרא אל ר' אברהם ושם נאמר: „אמנם כל שאלותיך טובבות באופן אחד הוא השם המיוחד הנקרא כבוד י"י ושם י"י וכסא י"י והוא זה כמו שאמרו חכמים במסכת שבת ה"ו שמו של הקב"ה וזה נודע בפרק כתבי הקודש" על זה מעיר שם הפרופסור: „לא נמצא מאמר כזה במסכת שבת ועיין טוכה מ"ה-ע"א — ואולי היתה לפני גירסא כזאת בפרק כתבי הקודש

שהוא פרק ט"ז במסכת שבת ואין הוא שואל: לשם מה באה ההכפלה „כמו שאמרו במסכת שבת" וגם „וזה נודע בפרק כתבי הקודש" אלא שהפרופסור לא ידע למצוא את המאמר בשבת ק"ד-ע"א „אתי דרדקי האידנא לבי מדרשא ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נון לא אתמר כוותיהו אלף בית כו' ה"ו זה שמו של הקב"ה". (ד) בעמוד 28 לעיל בהערה כבר הזכרנו את „האגרת מגן אברהם מארץ המערב" שפרסם הפרופסור ב„קובץ על יד" ספר ב (י"ב). בהקדמתו הקצרה כותב המו"ל: „מכיון שהספר נכתב בטעם יפה ובבהירות רבה לא הארכתי בביאורים והסתפקתי בציון מקורותיו בדברי רו"ל". יספיק לבדוק רק עמודים מועטים בכדי לעמוד על טיב העבודה הזאת.

בעמוד א' שם נזכר המאמר: „אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא א"כ מכריוזים עליו מלמעלה" והפרופסור מציין את מקור המאמר לחולין צ"ז-ע"ב. לשוא יחפש הקורא את המאמר הזה בחולין שם, הוא ימצא שם הלכות בענין בטל בששים, מין במינו כבוש כמבושל ועוד אולם מאמר אגדי זה נמצא בחולין ז-ע"ב. ואמנם שכיחה גם טעות דפוס, אלא אפיני הדבר, כי אם תעיין ב„אוצר לשון חכמים" לפערלא עמ' 29 מס' 351 תעמוד על מקורה של בקיאות זו. לעומת זאת לא עמדו לו כנראה לפרופסור ספרי העזר למצוא את מקור המאמר הנזכר בסוף אותו העמוד שם: „דהא קיימא לן דלא עביד קב"ה ניסא לשקרי" והוא משאירו ללא ציון כל שהוא. לא הועיל לו החפוש בערכים: „קיימא לן", „לא", „דלא" וכדומה, כי בודאי לא עלה על דעתו שהדברים הללו נאמרו בלשון של תמיה בברכות גח-עא: „עביד קב"ה ניסא לשקרא"?

(ה) הפרופסור שלנו הבקי — לפי עדות עצמו — בספרות הקבלה, משאיר ללא ציון את המאמר המובא

בעמוד ב' שם: „שאין אליהו מתגלה בזמן מה"מ לעיני הכל כי אם המצא ימצא גלוי לכל א' כפי ערכו שיהיה מציאות גלוי לא' בחכמתו ולמי מצד נשמתו ולמי יתגלה לו מצד פנים בפנים ממש" ולא זכר את המאמר בתקוני זוהר חדש (וורשה) קג-ע"א: „קום אליהו — דאית למאן דאת עתיד לאתגליא ליה מסטרא דנשמתיה בשכל דיליה ואית למאן דאת עתיד לאתגליא ליה בחכמתיה ואית למאן דאת עתיד לאתגליא ליה פנים בפנים". פשיטא שלא ידע את מקור המאמר המובא שם: „אין שוטה נמשך אחר שטותו חדא כמו שזה מפורסם מענין שהע"ה" והשאיר גם את ראשי התיבות ללא פתרון. כי לא ידע את המאמר בגטין ס"ח-ע"ב: „כי מטא לשלמה המלך עליו השלום גבי סנהדרין אמרו מכדי שוטא בחדא מילתא לא סריך".
 (ו) אם כי הפרופסור מספר בהקדמתו כי במקצת מקומות שנשתבש בהם הסופר תקן את השבויים, בכל זאת השאיר ללא תקון את המאמר המשובש המובא בעמוד ג' שם „אין הקב"ה חסיד דעביד דינא בלא דינא" לפי מקורו בברכות ה'-ע"א: „ומי חשיד קב"ה דעביד דינא בלא דינא? — והערות כאלה, מסוג זה או אחר, אפשר לציין עוד כהנה וכהנה, אלא אין זה מעניננו להאריך בזה כאן.

אוצרות התורה
אוצרות השות